

El teatre de Villangómez

per Antoni Nadal

Tret de la novel·la, Marià Villangómez va conrear tota mena de gèneres. Això el converteix en un dels autors més complets de la literatura catalana contemporània, però encara causa més admiració el domini que té de la forma, tant en vers com en prosa, que l'acosta, per la solvència, al de Carner, Foix i Espriu. La seva obra dramàtica, menys difosa que la poètica i la narrativa, té igualment una gran qualitat intrínseca, però si pensam en l'escassa tradició teatral eivissenca –Villangómez va ser el primer dramaturg eivissenc publicat en el segle XX– i l'hegemonia del teatre en castellà dins la mateixa època, ens adonarem que l'aspiració a la normalitat que hi batega la faria més digna, si fos possible.

Pel que fa a la dedicació teatral de Villangómez, hi podem distingir dos períodes: el primer comprèn els anys 1949 i 1950 i coincideix amb l'anomenat cicle poètic de Balansat, lloc on l'autor exercia llavors de mestre, integrat entre altres obres per *Els dies* i *Els béns incompartibles*. Hi va escriure l'adaptació teatral d'*Es gat amb botes* (reeditada i estrenada a Palma els anys noranta) i quatre obres més, la més ambiciosa de les quals, segons l'autor, és el drama *El botxí d'espectres* (1949, inèdita) que planteja, en paraules del mateix Villangómez, "la degradació d'un home, afavorida per l'estada a la presó i la conducta de la seua dona, fins a la reacció que li pro-

dueix l'amor i la responsabilitat envers la filla". De les altres peces, l'autor en destacava *Després de pondre's sa lluna* (1950) i *Es més alt embriuament* (1950), totes dues en eivissenc, l'una més seriosa i en prosa, i l'altra més còmica i en vers.

El segon període comprèn els anys 1956 i 1957, i inclou les obres *Amor d'avar, avar d'amor, Se suspèn la funció, L'anell és més que un joc* i *Les germanes captives*. *Amor d'avar, avar d'amor* (1956) és una comèdia rural escrita en vers eivissenc. *L'anell és més que un joc* (1957, inèdita) presenta un embull amorós, pagès però actual, amb una estructura força original. En el drama *Se suspèn la funció*

(1957, però refet el 1978) hi fa un ús tan desconcertant com sorprenent de la tècnica del mirall. *Les germanes captives* és un drama en tres actes, que transcorre a la pagesia d'Eivissa, prop de la mar, al final del segle XVII, per bé que no es tracta d'una peça historicista o costumista (practicada, per exemple, en *Es més alt embriuixament*), sinó més aviat psicològica, amb dos nivells temàtics que s'interfereixen: el de l'amor i el del domini sobre les persones. El drama co-

drama no n'és l'únic element popular, perquè, a més a més, té com a destinatari directe el poble, i els personatges revelen uns trets de la personalitat eivissenca. El llenguatge que l'autor hi empra és potser el gran encert de l'obra. Salvant la dificultat que implica l'ús del vers, Villangómez, que és un escriptor elegant, troba un llenguatge que escau al drama: viu i directe, però amb poques concessions col·loquials; culte, però sense forçar. Si més amunt ens referíem

recordar que la primera edició dramàtica de Villangómez, que reuneix *Es més alt embriuixament* i *Se suspèn la funció*, no va aparèixer fins a l'any 1983, amb un considerable retard respecte de l'època de redacció, i que una part de l'obra dramàtica de l'autor és inèdita a causa, sobretot, de l'autoexigència.

Aquesta breu descripció de l'obra dramàtica de Villangómez, per força incompleta, resultaria, a més, imprecisa si no hi afegíssim que al cap de quinze anys d'haver

mença on acaba el conegut romanç eivissenc en què està inspirat: trets de captiu moro, dues germanes fadrines pateixen una nova i doble captivitat, la del record opressiu i la d'una madrastra infidel i ambiciosa. És curiós que un autor de temperament clàssic com Villangómez s'hagi interessat tant per la literatura oral; en això s'assembla als grans autors del Segle d'Or espanyol (Lope de Vega, Calderón...), que va admirar sobre manera i, entre els illencs, a Llorenç Moyà. Però la font folklòrica del

a l'aspiració a la normalitat que cova en tota l'obra dramàtica de Marià Villangómez, ens sembla important de destacar que *Les germanes captives* suposa una temptativa històrica de drama rural —una forma necessària per a la configuració d'un teatre nacional—, com va assenyalar Joan Fuster, no va quallar ni al País Valencià ni a les Illes. Escrita l'any 1958 o 1959, és la darrera obra dramàtica que l'autor va compondre per al teatre i també la darrera editada fins ara. En aquest sentit, hem de

abandonat l'escriptura teatral encara va col·laborar amb el Grup Experimental de Teatre de l'Escola d'Arts i Oficis d'Eivissa i amb el Grup Amateur de Teatre, GAT. Aquestes col·laboracions tenien l'origen en uns encàrrecs apressants que l'autor va enllestir amb destresa, tot i que després encara s'afanyà a millorar-los. Villangómez va traduir i adaptar obres de teatre popular com *S'assembla de ses dones*, d'Aristòfanes, i *Somni d'una nit de Sant Joan*, de Shakespeare. Totes dues obres han estat editades. ■